

A Survey the Relationship between the Use of Virtual Social Networks with the Enthusiasm and Academic Engagement

Maryam Raabiyan Dehzire ¹, Khadijeh Aliabadi ², Salah Esmaeeli Gujar ¹, Leyla Khedri Lilus ^{3,*}

¹ MA, Department of Educational Technology, Tehran Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran

² Associate Professor, Department of Educational Technology, Educational Technology, Tehran Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran

³ MA, Department of Educational Management, Tehran Kharazmi University, Tehran, Iran

Received: 28 Oct 2017

Accepted: 28 Jan 2018

Keywords:

Virtual Social Networks
Academic Enthusiasm
Academic Engagement
Students

© 2018 Baqiatallah
University of Medical
Sciences

Abstract

Introduction: The use of virtual social networks as one of the innovative means of information and communication technology has been welcomed in recent years. Virtual social networks are used in various fields of political, social, cultural, educational and etc. In education, students increasingly use social networking sites to create and maintain social relationships and support informal learning practices and learning activities. The aim of this study is to determine the relationship between the use of virtual social networks with the Enthusiasm and Academic Engagement among students.

Methods: In terms of aim this is an applied research and in terms of methodology it is descriptive a kind of correlation. The Statistical Society of research includes all Allameh Tabatabai University's students who were enrolled in the academic year of 95-96. 300 of them were selected by the Targeted sampling method. Research tool of present study is questionnaire of Enthusiasm and academic engagement.

Results: The analysis of data has been done by the Multiple Regression and Pearson Correlation Coefficient method. The results indicated that there is relationship between the rate of use virtual social networks with the enthusiasm and academic engagement of students. ($P < 0.01$) There is a positive and meaningful relationship between the rate of virtual social networks and the components of academic engagement (cognitive, behavioral and motivational engagement). ($P < 0.01$) There is a positive and meaningful relationship between the rate of use virtual social networks and components of the academic enthusiasm (cognitive, emotional and behavioral enthusiasm) ($P < 0.01$) as well.

Conclusions: The use of technology, especially the use of virtual social networks is causing Learner academic engagement, increased motivation, Enthusiasm and learning skills of students, The ability to quickly expand the content of the course and easy access for all individuals, personalized / individualized materials and virtual social networks can be used from virtual social networks in order to take of its advantage in education and learning students.

بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با اشتیاق و درگیری تحصیلی

مریم رجبیان ده زیره^۱، خدیجه علی آبادی^۲، صلاح اسمعیلی گوجار^{۳*}، لیلا خدردی لیلوس^۴

^۱ کارشناس ارشد و مدرس دانشگاه پیام نور، گروه تکنولوژی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، تهران، ایران

^۲ دانشیار گروه تکنولوژی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، تهران، ایران

^۳ کارشناس ارشد، گروه تکنولوژی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، تهران، ایران

^۴ کارشناس ارشد، مدیریت آموزشی، دانشگاه خوارزمی تهران، تهران، ایران

چکیده

مقدمه: استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی به‌عنوان یکی از ابزارهای نوین فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات در سال‌های اخیر با استقبال چشمگیری مواجه شده است. شبکه‌های اجتماعی مجازی در زمینه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و ... کاربرد دارد. در آموزش، دانشجویان به‌طور فزاینده‌ای از سایت‌های شبکه‌های اجتماعی برای ایجاد و حفظ روابط اجتماعی و حمایت از شیوه‌های یادگیری غیر رسمی و فعالیت‌های یادگیری استفاده می‌کنند. پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با اشتیاق و درگیری تحصیلی در دانشجویان انجام شده است.

روش کار: پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی تهران می‌باشد که در سال ۹۶-۹۵ مشغول به تحصیل بودند و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی هدفمند ۳۰۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. جهت جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از پرسشنامه‌های اشتیاق و درگیری تحصیلی استفاده شد.

یافته‌ها: تجزیه و تحلیل داده‌ها به روش رگرسیون چند متغییری و ضریب همبستگی پیرسون صورت گرفت. نتایج نشان داد بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با اشتیاق تحصیلی و درگیری تحصیلی رابطه وجود دارد ($P < 0/01$) بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و مؤلفه‌های درگیری تحصیلی (درگیری شناختی، رفتاری و انگیزشی) رابطه مثبت و معنی‌داری ($P < 0/01$) وجود دارد. همچنین بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و مؤلفه‌های اشتیاق تحصیلی (اشتیاق شناختی، عاطفی و رفتاری) رابطه مثبت و معنی‌داری ($P < 0/01$) وجود دارد.

نتیجه‌گیری: استفاده از تکنولوژی بویژه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی موجب درگیری تحصیلی یادگیرنده، افزایش انگیزه، اشتیاق و مهارت یادگیری دانشجویان، قابلیت گسترش سریع محتوای درسی و دسترسی آسان برای همه افراد، ارائه مواد درسی شخصی شده/ انفرادی می‌شود و می‌توان از شبکه‌های اجتماعی مجازی در آموزش و یادگیری دانشجویان در جهت بهره‌گیری از مزایای آن استفاده کرد.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۸/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۰۷

واژگان کلیدی:

شبکه‌های اجتماعی مجازی
اشتیاق تحصیلی
درگیری تحصیلی
دانشجویان

تمامی حقوق نشر برای
دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله
(عج) محفوظ است.

مقدمه

دلیل در حال گسترش هستند و در آینده نقش مهم‌تری را در زندگی بازی خواهند کرد [۲].

در سال ۱۹۶۰ نخستین بار بحث "شبکه‌های اجتماعی مجازی" در دانشگاه ایلی نیوز در ایالت متحده آمریکا مطرح شد، پس‌از آن در سال ۱۹۹۷ نخستین سایت شبکه اجتماعی با نام سیکس دیگریس راه‌اندازی شد. اما بعد از سال ۲۰۰۲، انفجار تجارت در وبسایت‌های شبکه اجتماعی مانند لینکداین و اورکات و فرندستر و... باعث تحول عظیم در این عرصه و شکوفایی شبکه‌های اجتماعی شد. اما در ماه آوریل سال ۲۰۰۸، فیس‌بوک با ایجاد صفحه‌های اصلی وبسایت خود با زبان‌های مختلف باعث شد که این وبسایت ۱۵۳ درصد در سال گذشته رشد داشته باشد [۳].

اینترنت رسانه‌ای جذاب است، به‌طوری‌که مردم از همه سنین، مشاغل و سطوح مختلف از آن استفاده می‌کنند. این رسانه راه‌های جدیدی برای برقراری ارتباط با افراد فراهم می‌کند. یکی از راه‌های برقراری ارتباط از طریق اینترنت که امروزه به سرعت در حال شیوع است، شبکه‌های اجتماعی مجازی است. شبکه‌های اجتماعی مجازی در حال تبدیل شدن به مهم‌ترین وسایل ارتباطی در دوران حاضر هستند. شبکه‌های اجتماعی امکان ارتباط بین افراد را بدون محدودیت مکانی فراهم آورده‌اند و فضایی آزاد برای اشتراک‌گذاری اطلاعات، فایل‌ها، تصاویر و ویدئوها، ایجاد وبلاگ و ارسال پیام و مکالمات هم‌زمان ایجاد نموده‌اند [۱] و نقش پررنگی در دنیای امروز دارند، به‌طوری‌که نمی‌توان آن‌ها را نادیده گرفت. این شبکه‌ها بر ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی افراد در سطح کشور و حتی بین‌الملل تأثیر گذارند، به همین

* نویسنده مسئول: صلاح اسمعیلی گوجار، کارشناس ارشد، گروه تکنولوژی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی

تهران، تهران، ایران، تلفن: +۹۸-۹۱۴۸۷۲۲۵۳۲۲، ایمیل: Salahesmaeili71@yahoo.com

شناختی (نیروگذاری روانشناختی در امر یادگیری) هستند که هر کدام به نحوی عملکرد تحصیلی‌شان را تحت تأثیر قرار می‌دهند [۱۲]. یکی دیگر از عوامل انگیزشی مهم در موفقیت تحصیلی، درگیری تحصیلی می‌باشد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که یادگیرندگان هرچه بیشتر در مسائل تحصیلی و تکالیف یادگیری درگیر شوند، موفقیت تحصیلی بیشتری نیز کسب می‌کنند [۱۴]. درگیری تحصیلی سازه‌ای است که نخستین بار برای درک و تبیین افت و شکست تحصیلی مطرح شد و به‌عنوان پایه و اساسی برای تلاش‌های اصلاح‌گرایانه در حوزه تعلیم و تربیت مدنظر قرار گرفت [۱۵]. درگیری تحصیلی توسط روان‌شناس نامی (Tyler 1930) مطرح شد. تعاریف مختلفی از درگیری تحصیلی ارائه شده است. برخی معتقدند فقط زمانی یادگیرنده در تکالیف تحصیلی درگیر می‌شود که تکالیف موردنظر مستلزم مهارت حل مسئله و مهارت‌های تفکر سطح بالا نظیر ارزشیابی، تفکر نقادانه و خلاقانه باشد [۱۶]. بنابر تعریف فوق‌الذکر می‌توان گفت یادگیرندگان در یادگیری درگیر نمی‌شوند، بلکه آن‌ها در تکالیف و فعالیت‌هایی درگیر می‌شوند که منجر به یادگیری می‌شود [۱۷]. (Rahman & Alhazmi 2014) معتقدند در بستر شبکه اجتماعی مجازی، اصطلاح درگیری تحصیلی به زمان و تلاشی که دانشجویان در فعالیت‌های آموزشی در داخل و خارج از کلاس صرف می‌کنند گفته می‌شود. فعالیت‌هایی از قبیل شرکت در فعالیت‌های یادگیری و وظایف تعیین‌شده (تکالیف واگذارشده)، ارائه بازخورد، به اشتراک‌گذاری منابع و تجربه، تعامل و مشارکت با استاد و دانشجویان می‌باشد [۱۷].

در الگوی (Finn 1989) درگیری تحصیلی متشکل از دو مؤلفه عاطفی و رفتاری است [۱۸]. درحالی‌که در مطالعات جدید درگیری تحصیلی دارای چهار مؤلفه رفتاری، عاطفی، شناختی و رفتاری- اجتماعی می‌باشد. رفتارهایی نظیر پایداری در حین انجام تکالیف، رفتارهای مطالعه، شرکت منظم در کلاس درس و بحث‌های کلاسی مواردی از شاخص‌های رفتاری درگیری تحصیلی هستند. شاخص‌های شناختی درگیری تحصیلی شامل توجه به تکلیف، راهبردهای یادگیری و شناختی، تسلط و تبحر در تکالیف و ترجیح تکالیف چالش‌انگیز است. هیجان‌ها و عواطف نظیر اضطراب، خستگی، اشتیاق و ارزش‌دهی به تکلیف از جمله شاخص‌های عاطفی درگیری تحصیلی هستند [۱۶].

تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر متغیر درگیری تحصیلی نیز حائز اهمیت است. (Pawer 2012) در بررسی پیشینه مطالعاتی در زمینه تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی و درگیری تحصیلی یادگیرندگان به این نتیجه رسیده است که در مجموعه شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی اثر منفی ولی بر درگیری تحصیلی و مؤلفه‌های آن اثر مثبت دارد [۱۹]. نتایج برخی از مطالعات نشان می‌دهد که استفاده از ابزارها و سایت‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌تواند از درگیری تحصیلی دانشجویان و به‌طور کلی عملکرد تحصیلی و موفقیت حمایت کند. علاوه بر این، برای ارزیابی اینکه چگونه سایت‌های شبکه‌های اجتماعی می‌توانند بر کلاس‌ها و درگیری دانشجویان تأثیرگذار باشند، یک مطالعه تجربی با یک گروه آزمایش با استفاده از توییت برای بحث‌های مختلف تحصیلی توسط Junco و همکاران (۲۰۱۱) انجام شد، نتایج نشان داد که گروه آزمون افزایش قابل‌ملاحظه‌ای در درگیری تحصیلی نسبت به گروه کنترل دارند [۲۰]. Harper & Heiberger (2008) نشان داده‌اند رابطه

(Kavoosi & Kazemi 2013) شبکه‌های اجتماعی مجازی را مجموعه‌ای از وب‌سایت‌های مبتنی بر فناوری وب ۲ تعریف کرده‌اند که با قابلیت ایجاد شبکه و ارتباطات مجازی تعاملی در فضای سایبر به تأثیرگذاری در اجتماع می‌پردازند [۴]. (Ghasemzadeh 2011) شبکه‌های اجتماعی مجازی را نسل جدیدی از وب‌سایت‌های اینترنتی می‌داند که در این وب‌سایت‌ها کاربران اینترنتی حول محور مشترکی به صورت مجازی باهم جمع می‌شوند و جمعیت‌های آنلاین را تشکیل می‌دهند [۵]. مهم‌ترین ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی عبارتند از: دسترسی و وسعت، کم‌هزینه بودن، چندرسانه‌ای بودن، جمع‌گرایی و شبکه‌سازی انسانی، تعامل‌گرایی، بهره‌گیری بدون نیاز به مهارت و تخصص، ارتباط فوری و پیوستگی و مداومت [۶]. اصطلاح شبکه‌های اجتماعی مجازی، زیرمجموعه رسانه‌های اجتماعی قرار می‌گیرد. رسانه‌های اجتماعی مفاهیمی کلان هستند که به‌واسطه پیدایش شبکه‌های جدید ارتباطی چون اینترنت و تلفن همراه پدید آمده‌اند. شبکه‌های اجتماعی مجازی به علت بی‌مکانی حاکم بر اینترنت بر اساس علایق افراد و گروه‌ها می‌باشند، در واقع شبکه‌های اجتماعی بر پایه مشارکت همگانی بنا شده‌اند. در شبکه‌های اجتماعی برخلاف عصر ایمیل‌ها با اطلاعاتی مواجه ایم که قابل رد و بدل شدن در بین افراد گوناگون است.

فناوری‌های جدید در عرصه آموزش تغییرات مهمی در ماهیت یادگیری دانشجویان به وجود می‌آورد و استفاده بهینه از این فناوری‌ها موجب بهبود و تسهیل در امر یادگیری و آموزش می‌شود [۷]. در عصری که استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات به یک از ارکان اساسی زندگی در جوامع بشری تبدیل شده است، آموزش به عنوان مبدأ تحولات در هر جامعه‌ای نیازمند به‌کارگیری فناوری‌های نوین به ویژه شبکه‌های اجتماعی مجازی در امر آموزش است [۸]. یکی از مسائل مهم مورد توجه بشر در به‌کارگیری این فناوری‌ها، توجه به ابعاد روانشناختی آن است. متغیرهای انگیزشی به عنوان یکی از ابعاد روانشناختی، از جمله مهم‌ترین عواملی هستند که روی مدت زمان صرف شده برای انجام تکالیف تحصیلی، چگونگی پردازش اطلاعات، استفاده از راهبردهای یادگیری، میزان پافشاری و پشتکار هنگام مواجهه با تکالیف چالش‌انگیز و مقدار ارزشی که یک تکالیف برای یادگیرندگان دارد، تأثیر مستقیمی دارند و این متغیرها به‌نوبه خود عملکرد و پیشرفت تحصیلی را تحت تأثیر قرار می‌دهند [۹]. انگیزش علت اصلی رفتار است چه در شرایط موجود در محیط ایجاد شود و چه از تظاهرات رفتاری، فیزیولوژیکی و گزارش شخصی استنباط شود. انگیزش را می‌توان به عنوان عامل نیرو دهنده و هدایت‌کننده رفتار تعریف کرد [۱۰]. دو متغیر مهم انگیزشی که در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفتند، اشتیاق و درگیری تحصیلی می‌باشند. یکی از عوامل موفقیت تحصیلی یادگیرندگان، اشتیاق تحصیلی می‌باشد که به عنوان زمان و انرژی که یادگیرندگان در فعالیت‌های هدفمندانه آموزشی صرف می‌نمایند تعریف شده است [۱۱]. به‌عبارت‌دیگر اشتیاق تحصیلی به کمیت و کیفیت انرژی جسمانی و روانی دانشجویان اطلاق می‌شود که در دوران تحصیلی صرف می‌کنند [۱۲]. در زمینه اشتیاق تحصیلی اعتقاد بر این است که دانشجویان دارای ابعاد رفتاری (انجام به موقع و از روی رغبت تکالیف درسی)، عاطفی (احساسات و علایق مثبت نسبت به تحصیل) و

غیرمستقیم استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی معنی‌دار نیست [۱۹].

Ganji و همکاران (۲۰۱۶) پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین اعتیاد به اینترنت و اشتیاق تحصیلی دانشجویان انجام دادند. نتایج نشان داد بین اعتیاد به اینترنت و اشتیاق تحصیلی (عاطفی، رفتاری، شناختی) رابطه منفی و معنادار وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد اعتیاد به اینترنت می‌تواند به صورت منفی اشتیاق به تحصیلی در دانشجویان را پیش‌بینی نماید [۲۶].

Rafiee Vardanjani (۲۰۱۵) پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین وابستگی به رسانه‌های مجازی و اشتیاق تحصیلی در دانشجویان دانشگاه شهرکرد انجام داد. نتایج نشان داد که اعتیاد به اینترنت دارای همبستگی منفی با اشتیاق تحصیلی است. این ضریب همبستگی از لحاظ آماری معنادار می‌باشد. بنابراین فرضیه پژوهش مبنی بر وجود رابطه بین میزان وابستگی به اینترنت با اشتیاق تحصیلی تأیید می‌شود [۲۷].

به‌طور کلی شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند در توسعه و ارتقای سطح آموزشی و علمی کلاس‌های درس نقش بسیار مؤثری داشته باشند. با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، دانش‌آموزان و معلمان و همچنین دانشجویان و اساتید می‌توانند دامنه فرایند یادگیری خود را به خارج از محدوده‌های کلاس درس گسترش دهند و با بهره‌گیری از فناوری‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی با یکدیگر تعامل داشته و به تبادل اطلاعات و تجارب بپردازند [۱۹]. از آنجا که سایت‌های شبکه اجتماعی مجازی انعطاف‌پذیر و کاربرپسند می‌باشند و نسبت به یادگیری دیگر سیستم‌های مدیریت دانش می‌توان آن‌ها را به راحتی مورد استفاده قرار داد، این واقعیت وجود دارد که تعدادی از دانشجویان و محققان با تشکیل یک گروه و با در نظر گرفتن مراحل کاملاً ساده، امکانات ارائه‌شده توسط خودشان را برای بازخورد و ارتباط به اشتراک می‌گذارند. برنامه‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی نقش مهمی در زندگی دانشجویان دارند و دانشجویان نیز بیشتر وقت خود را صرف آن‌ها می‌کنند در نتیجه از اهمیت زیادی برای محیط‌های آموزش و یادگیری برخوردار هستند [۱۹]. استفاده از تکنولوژی به‌ویژه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی به توسعه جوامع یادگیری کوچک کمک می‌کند، به‌گونه‌ای که همه فراگیران به‌طور فعال در آن شرکت می‌کنند و این امر داربست مناسبی برای کمک به فراگیران در راستای توسعه مهارت‌های موردنیاز و درک فرایندهای درگیر در مشارکت می‌باشد [۲۸]. این شبکه‌ها منجر می‌شود که دانشجویان قادر شوند ارتباط مثبتی را با سایر دانشجویان به‌ویژه افراد همسان از نظر سن و علائق، برقرار کنند و بدین‌وسیله موجب برانگیختگی و درگیری تحصیلی یادگیرندگان می‌شوند [۲۹]. افزایش انگیزه، اشتیاق و مهارت یادگیری دانشجویان [۳۰]، قابلیت گسترش سریع محتوای درسی و دسترسی آسان برای همه افراد [۳۱]، ارائه مواد درسی شخصی شده/ انفرادی [۳۲]، ایجاد فضایی برای کلاس مجازی به‌منزله حمایت نواورانه از فرایندهای آموزشی [۳۳]، امکان پرسش و پاسخ درباره موضوعات موردعلاقه با اعضای گروه به‌ویژه استادان [۲۱]، تصویرسازی محتوای درسی برای برخی دانشجویان [۳۴] و تقویت تفکر انتقادی گروهی و یادگیری پروژه محور تیمی از دیگر مزایای استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در زمینه‌های آموزشی و درسی به شمار می‌آیند. با

مثبتی بین استفاده از سایت‌های شبکه اجتماعی مجازی و درگیری تحصیلی دانشجویان وجود دارد. یافته‌های سایر مطالعات نشان داده‌اند که اعتیاد به اینترنت و شبکه اجتماعی مجازی نقش مهمی در کاهش انگیزش تحصیلی دانشجویان، ایفا می‌کند و در نتیجه از اشتیاق تحصیلی آن‌ها نیز می‌کاهد [۲۱].

Kyungsik, Svitlaan & Countney (2016) پژوهشی با عنوان درک نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در درگیری تحصیلی و رضایت برای دانشجویان دوره کارشناسی انجام دادند. نتیجه نشان داد که دانشجویان عمدتاً از شبکه‌های اجتماعی مجازی برای اشاعه و حفظ اطلاعات تحصیلی و تحقیقاتی استفاده می‌کنند. با این حال ساخت شبکه‌های ارتباطی و توسعه حرفه‌ای یکی از دلایل اصلی است و کاربرد شبکه‌های اجتماعی مجازی با درگیری تحصیلی و رضایت دانشجویان ارتباط مثبتی دارد [۲۲].

Akbari و همکاران (۲۰۱۶) پژوهشی با عنوان درگیری تحصیلی دانشجویان و یادگیری زبان خارجه از طریق شبکه‌های اجتماعی آنلاین انجام دادند. نتایج نشان داد گروه آزمون (کسانی که از شبکه اجتماعی مجازی استفاده کردند) به طور معنی‌داری سطح بالاتری از درگیری و انگیزه نسبت به گروه کنترل (کسانی که از شبکه اجتماعی مجازی استفاده نکردند) نشان دادند [۲۳].

Quansah, Fiadzawoo & Kuunaangmen (۲۰۱۶) پژوهشی با عنوان درگیری تحصیلی دانشجویان در شبکه‌های اجتماعی مجازی و کاربرد آن برای تدریس و یادگیری (مطالعه موردی دانشکده آموزش پرستاری) انجام دادند. نتایج نشان داد دانشجویان بیشتر در فیس بوک، واتس آپ، گوگل پلاس، یوتیوب و توئیتر درگیر هستند. شرکت‌کنندگان به طور عمده از شبکه‌های اجتماعی مجازی برای یادگیری، اجتماعی شدن و سرگرمی استفاده می‌کنند. اکثریت معتقدند که شبکه اجتماعی مجازی تأثیر مثبتی بر عملکرد تحصیلی‌شان دارد [۲۴].

Alshuaibi (۲۰۱۵) پژوهشی با عنوان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، درگیری دانشجویان و عملکرد تحصیلی دانشجویان بازرگانی در دانشگاه علمی کاربردی مالزی انجام داد. نتایج نشان داد که هیچ ارتباط مستقیمی بین شبکه‌های اجتماعی و عملکرد تحصیلی وجود ندارد. نتایج نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی مجازی توانایی استفاده در یک محیط یادگیری را دارند زیرا باعث ارتقای درگیری تحصیلی دانشجویان در کلاس و سپس موفقیت و عملکرد تحصیلی آن‌ها می‌شود [۲۵].

Zamanian (۲۰۱۶) با عنوان نقش استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در عملکرد تحصیلی با میانجی‌گری یادگیری غیررسمی و درگیری تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های بیرجند انجام دادند. نتایج نشان داد که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و عملکرد تحصیلی، رابطه منفی معنی‌دار و یادگیری غیررسمی، رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد و بین درگیری تحصیلی، رابطه معنی‌داری وجود ندارد، مدل تحلیل مسیر مفروض در پژوهش حاضر با اصلاح، از برازش مطلوب برخوردار بود که در مجموع ۲ درصد از تغییرات عملکرد تحصیلی دانشجویان را تبیین می‌کرد. اثر استانداردشده (بدون میانجی) شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روی عملکرد تحصیلی منفی و اثر غیرمستقیم آن (با میانجی) مثبت به دست آمد. نتایج نشان داد اثر

عاملی تأییدی در نرم‌افزار LISREL استفاده شد و مشخص گردید که مؤلفه‌ها و عبارات این پرسشنامه از بارعاملی مناسبی برخوردار هستند [۳۵]. پایایی متغیر درگیری تحصیلی در پژوهش حاضر از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۸ به دست آمد. پایایی مؤلفه‌های درگیری تحصیلی نیز در بعد شناختی ۰/۷۱، بعد رفتاری ۰/۸۱ و بعد انگیزشی ۰/۶۵ به دست آمده است. روایی در پژوهش حاضر از طریق همبستگی درونی در بعد درگیری شناختی ۰/۹۷، بعد رفتاری ۰/۹۳ و بعد انگیزشی ۰/۹۲ به دست آمد (جدول ۱).

جدول ۱: مؤلفه‌های پرسشنامه درگیری تحصیلی و سؤالات مربوط به آن [۳۵]

مؤلفه‌های درگیری تحصیلی	سؤالات مربوط به مؤلفه‌های درگیری تحصیلی
درگیری شناختی	۲-۵-۶-۹-۱۰-۱۳-۱۴-۱۷-۱۸-۲۱-۲۲-۲۵-۲۶-۲۹-۳۰-۳۳-۳۴-۳۷
درگیری انگیزشی	۳-۷-۱۱-۱۵-۱۹-۲۳-۲۷-۳۱-۳۵
درگیری رفتاری	۴-۸-۱۲-۱۶-۲۰-۲۴-۲۸-۳۲-۳۶

پرسشنامه اشتیاق تحصیلی

مقیاس اشتیاق تحصیلی توسط Fredericks, Blumenfeld, Paris (2004) ساخته شده که دارای ۱۵ گویه است که این گویه‌ها؛ سه خرده مقیاس رفتاری، عاطفی و شناختی را در میان دانشجویان اندازه‌گیری می‌کند. سؤالات ۱ و ۲ و ۳ و ۴ مربوط به خرده مقیاس اشتیاق رفتاری و سؤالات ۵ و ۶ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۰ مربوط به اشتیاق عاطفی و سؤالات ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ نیز مربوط به خرده مقیاس اشتیاق شناختی می‌باشد. پاسخ هر کدام از گویه‌ها دارای نمرات یک تا پنج می‌باشد که از (هرگز=۱ تا همیشه=۵) را شامل می‌شود. جهت تعیین پایایی این مقیاس، ابتدا مقیاس اشتیاق تحصیلی بین ۲۰۰ نفر از دانشجویان رشته‌های مختلف علوم پزشکی توزیع و تکمیل شد (این دانشجویان جزء نمونه نبودند). بعد از محاسبه ضریب پایایی به روش آلفای کرونباخ انجام شد، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۶ به دست آمد. Fredericks و همکاران ضریب پایایی این مقیاس را ۰/۸۶ گزارش کرده‌اند. برای روایی صوری ۵۰ نفر از اساتید گروه روانشناسی داده شد. آن‌ها در پاسخ به این سؤالات که تا چه حد این آزمون مناسب است به یک مقیاس ۵ درجه‌ای از اصلاً مناسب نیست (۱) تا بسیار زیاد مناسب است (۵) به مقیاس‌ها رتبه دادند؛ داوران پرسشنامه اشتیاق تحصیلی را در حد «زیاد مناسب» و مؤلفه‌های آن را نیز در حد «بسیار زیاد مناسب» ارزیابی کردند [۱۳]. پایایی متغیر اشتیاق تحصیلی در پژوهش حاضر از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۸ به دست آمد. پایایی مؤلفه‌های اشتیاق تحصیلی نیز در بعد رفتاری ۰/۵۸، بعد عاطفی ۰/۷۴ و بعد شناختی ۰/۷۸ به دست آمده است. روایی در پژوهش حاضر از طریق همبستگی درونی در بعد اشتیاق شناختی ۰/۷۹، بعد عاطفی ۰/۸۴ و بعد رفتاری ۰/۴۷ به دست آمد (جدول ۲)

جدول ۲: مؤلفه‌های پرسشنامه اشتیاق تحصیلی و سؤالات مربوط به آن [۱۳]

مؤلفه‌های اشتیاق تحصیلی	سؤالات مربوط به مؤلفه‌های اشتیاق تحصیلی
اشتیاق رفتاری	۱-۲-۳-۴
اشتیاق عاطفی	۵-۶-۷-۸-۹-۱۰
اشتیاق شناختی	۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵

توجه به بررسی مطالعات انجام شده در زمینه موضوع پژوهش حاضر، مشخص شد که تاکنون مطالعه جامعی مبنی بر بررسی رابطه متغیرهای پژوهش و نیز سهم هر کدام از متغیرها به صورت جداگانه انجام نشده است. بنابراین هدف پژوهش حاضر تعیین رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با اشتیاق و درگیری تحصیلی در دانشجویان، بررسی رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با مؤلفه‌های اشتیاق تحصیلی و نیز بررسی رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با مؤلفه‌های درگیری تحصیلی می‌باشد.

روش کار

با توجه به موضوع تحقیق، این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر روش همبستگی است. جامعه آماری کلیه دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی تهران است که در سال ۹۶-۹۵ مشغول به تحصیل بودند. از میان آن‌ها بر اساس جدول مورگان ۳۰۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری در این پژوهش تصادفی هدفمند بود.

در این پژوهش از دو پرسشنامه درگیری تحصیلی و اشتیاق تحصیلی استفاده شد. پرسشنامه درگیری تحصیلی: در سال ۲۰۱۲ توسط Zerang معرفی شد. (Zerang (2012) در پژوهش خود برای اندازه‌گیری درگیری تحصیلی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده کرد. بدین صورت که ابتدا مؤلفه‌های درگیری تحصیلی، درگیری شناختی، درگیری انگیزشی، درگیری رفتاری و گویه‌های متناسب با آن‌ها که ۴۵ گویه بود و از مبانی نظری (مدل نظری لینن برینک و پینتریچ) استخراج شد و پس از اینکه با افراد صاحب نظر مصاحبه انجام شد به ۴۱ گویه تقلیل یافت. و بعد بر اساس گویه‌ها عباراتی تنظیم و در یک مطالعه مقدماتی پرسشنامه‌ای با ۳۸ گویه اجرا شد. نمره‌گذاری این پرسشنامه بر اساس طیف ۵ درجه‌ای لیکرت می‌باشد. مؤلفه‌ها و سؤالات مربوط به آن شامل درگیری شناختی: ۱-۲-۳-۴-۵-۶-۹-۱۰-۱۳-۱۴-۱۷-۱۸-۲۱-۲۲-۲۵-۲۶-۲۹-۳۰-۳۳-۳۴-۳۷، درگیری انگیزشی: ۳-۷-۱۱-۱۵-۱۹-۲۳-۲۷-۳۱-۳۵، درگیری رفتاری: ۴-۸-۱۲-۱۶-۲۰-۲۴-۲۸-۳۲-۳۶ می‌باشد. نمره بین ۳۸ تا ۷۶ نشان دهنده درگیری تحصیلی پایین است. نمره بین ۷۷ تا ۱۱۴ نشان دهنده درگیری تحصیلی متوسط است. نمره بالاتر از ۱۱۴ نشان دهنده درگیری تحصیلی بالا است. روایی پرسشنامه درگیری تحصیلی از طریق روایی صوری و محتوایی به شیوه دآوری تخصصی و از حیث انطباق با بنیان نظری آن توسط ۳ تن از متخصصان علوم تربیتی صورت گرفت. به این صورت که مؤلفه‌های درگیری تحصیلی از بنیان‌های نظری استخراج و برای هر مؤلفه عبارت‌هایی تنظیم گردیدند سپس با اجرای یک آزمون مقدماتی برای پرسشنامه درگیری تحصیلی به وسیله آزمون آلفای کرونباخ در نرم‌افزار SPSS پایایی کل پرسشنامه در مرحله مقدماتی با ۳۸ سؤال ۰/۹۲ به دست آمد. همسانی درونی خرده مقیاس‌های درگیری شناختی ۰/۸۴، درگیری رفتاری ۰/۷۶ و درگیری انگیزشی ۰/۸۶ می‌باشد. همچنین پایایی کل پرسشنامه در مرحله نهایی با ۳۸ سؤال ۰/۹۰ به دست آمد و همسانی درونی خرده مقیاس‌های درگیری شناختی با ۰/۸۳، درگیری رفتاری ۰/۷۳ و درگیری رفتاری ۰/۸۰ می‌باشد که در حد مطلوب و قابل قبول قرار دارند. بنابراین پرسشنامه درگیری تحصیلی و خرده مقیاس‌های آن از ثبات درونی مطلوب و قابل قبولی برخوردار است. در پایان برای تکمیل روایی پرسشنامه و سنجش روایی سازه‌ای از تحلیل

یافته‌ها

ترتیب ۵۰/۸۹ و ۷۶/۸ بود. میانگین و انحراف معیار نمره کل در متغیر درگیری تحصیلی به ترتیب ۱۴۹/۶۶ و ۲۵/۶۴ بود. قبل از پرداختن به آزمون فرضیات پژوهش با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون مفروضه نرمال بودن همه متغیرهای پژوهش مورد بررسی قرار گرفت و همگی با سطح معنی‌داری بزرگ‌تر از ۰/۰۵ تأیید شد.

همان‌طور که در **جدول ۳** مشاهده می‌شود: میانگین و انحراف معیار متغیر میزان استفاده از شبکه اجتماعی مجازی به ترتیب ۹/۶۹ و ۳/۹۷ بود. میانگین و انحراف معیار نمره کل در متغیر اشتیاق تحصیلی به

جدول ۳: آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) مربوط به داده‌های حاصل از متغیرهای پژوهش

میانگین \pm انحراف معیار	حداقل \pm حداکثر	اشتیاق تحصیلی
۳/۹۷ \pm ۹/۶۹	۱ \pm ۱۶	شبکه‌های اجتماعی مجازی
۸/۷۶ \pm ۵۰/۸۹	۱۹ \pm ۷۵	نمره کل
۲/۵۵ \pm ۱۵/۱۲	۸ \pm ۲۰	رفتاری
۴/۶۲ \pm ۲۰/۴۱	۶ \pm ۳۰	عاطفی
۴/۵۵ \pm ۱۵/۳۵	۵ \pm ۲۵	شناختی
درگیری تحصیلی		
۲۵/۶۴ \pm ۱۴۹/۶۶	۳۸ \pm ۱۹۰	نمره کل
۱۲/۸۴ \pm ۷۵/۲۷	۱۹ \pm ۹۵	شناختی
۷/۶۹ \pm ۳۸/۱۱	۱۰ \pm ۵۰	انگیزشی
۶/۴۶ \pm ۳۶/۲۸	۹ \pm ۴۵	رفتاری

ضریب تبیین ۰/۰۷۴، ۷/۴ درصد از واریانس متغیر درگیری تحصیلی را پیش‌بینی می‌کرد. همان‌طور که نتایج در **جدول ۵** مشاهده می‌شود، نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و مؤلفه اشتیاق شناختی، عاطفی و رفتاری به ترتیب با ضریب همبستگی ۰/۲۸، ۰/۳۰ و ۰/۱۵ در سطح آلفای ۰/۰۱ رابطه مثبت و معنی‌داری نشان می‌دهد ($P < 0/01$). یعنی هر چه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بیشتر میزان اشتیاق شناختی، عاطفی و رفتاری بیشتر است.

همان‌طور که در **جدول ۴** مشاهده می‌شود: هر دو متغیر وابسته اشتیاق و درگیری تحصیلی با متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۱ و در سطح آلفای ۰/۰۱ رابطه مثبت و معنی‌داری دارند. ($P < 0/01$) یعنی هر چه دانش‌آموزان ساعات بیشتری از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده می‌کنند میزان اشتیاق و درگیری تحصیلی‌شان نیز بیشتر است. میزان ضریب همبستگی متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با اشتیاق تحصیلی با $r = 0/35$ و با درگیری تحصیلی $r = 0/27$ بود. متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با ضریب تبیین ۰/۱۲۶، ۱۲/۶ درصد از واریانس متغیر اشتیاق تحصیلی را پیش‌بینی می‌کرد. این متغیر با

جدول ۴: نتایج تحلیل ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با مؤلفه‌های اشتیاق تحصیلی

میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی	اشتیاق شناختی	اشتیاق عاطفی	اشتیاق رفتاری
۰/۲۸ (۰/۰۰۱)	۰/۳ (۰/۰۰۱)	۰/۱۵ (۰/۰۰۱)	

جدول ۵: نتایج تحلیل ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با مؤلفه‌های درگیری تحصیلی

میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی	شناختی	رفتاری	انگیزشی
۰/۲۷ (۰/۰۰۱)	۰/۲۲ (۰/۰۰۱)	۰/۱۸ (۰/۰۰۱)	

اکثر آن‌ها از تکنولوژی دیجیتالی و شبکه‌ای برای کسب و اشتراک اطلاعات استفاده می‌کنند. علاوه بر این، یادگیری در زمینه رسانه‌های اجتماعی به طور زیادی خود انگیزشی، مستقل و غیررسمی و بخش جدایی‌ناپذیر تجربه دانشگاهی شده است. برای مثال به دانش‌آموزان و دانشجویان اجازه می‌دهند که فضای یادگیری را مدیریت و حفظ کنند و فعالیت‌های یادگیری خود را تسهیل کنند و با هم‌تایان خود از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی در ارتباط باشند. باین‌وجود، برخی از دانشگاه‌های آموزش عالی هنوز متکی به بسترهای سنتی نظیر سیستم‌های مدیریت یادگیری و دوره هستند که توانمندی آموزشی رسانه‌های اجتماعی را نمی‌توانند نمایان کنند. این بستر هم شامل ملزومات سخت‌افزاری (مانند نوع سیستم و CPU) و هم شامل ملزومات

همان‌طور که نتایج در **جدول ۶** مشاهده می‌شود، نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و مؤلفه درگیری شناختی، رفتاری و انگیزشی به ترتیب با ضریب همبستگی ۰/۲۷، ۰/۲۸ و ۰/۲۲ در سطح آلفای ۰/۰۱ رابطه مثبت و معنی‌داری ($P < 0/01$) نشان می‌دهد. یعنی هر چه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بیشتر میزان درگیری شناختی، رفتاری و انگیزشی نیز بیشتر است.

بحث

یادگیری به روز یکی از سبک‌های زندگی جامعه مدرن شده است. یادگیرندگان به‌طور ثابتی به دنبال اطلاعات هستند. برای انجام این امر،

۰/۰۱ رابطه مثبت و معنی‌داری ($P < 0/01$) نشان می‌دهد. یعنی هر چه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بیشتر میزان اشتیاق شناختی، عاطفی و رفتاری بیشتر است. نتایج با پژوهش گنجی و همکاران (۲۰۱۶)، رفیعی ورنجانی و همکاران (۲۰۱۵)، Kandemir (2014)، روحانی و همکاران (۲۰۱۱) نا همسوست [۲۶، ۲۷، ۴۰، ۴۱]. علت ناهمسو بودن در نتایج یافته‌های پژوهش‌های ذکر شده می‌باشد، نتایج تمامی این پژوهش‌ها نشان داد اعتیاد به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی باعث کاهش انگیزش تحصیلی و در نتیجه کاهش اشتیاق تحصیلی شد و رابطه بین متغیر اعتیاد به اینترنت با انگیزش تحصیلی و اشتیاق تحصیلی منفی معنی‌دار است. در تبیین می‌توان گفت این شبکه‌ها منجر می‌شود که دانشجویان قادر شوند ارتباط مثبتی را با سایر دانشجویان به‌ویژه افراد همسان از نظر سن و علایق، ایجاد کرده و بدین‌وسیله موجب انگیزش و درگیری تحصیلی یادگیرنده شود [۲۹]. افزایش انگیزه، اشتیاق و مهارت یادگیری دانشجویان [۳۰]، قابلیت گسترش سریع محتوای درسی و دسترسی آسان برای همه افراد [۳۱]، ارائه مواد درسی شخصی شده/ انفرادی [۳۲] از مزایای این شبکه‌ها می‌باشد.

نتایج پژوهش نشان داد بین متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و مؤلفه درگیری شناختی، رفتاری و انگیزشی به ترتیب با ضریب همبستگی ۰/۲۷ و ۰/۲۸ و ۰/۲۲ در سطح آلفای ۰/۰۱ رابطه مثبت و معنی‌داری ($P < 0/01$) نشان می‌دهد. یعنی هر چه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بیشتر میزان درگیری شناختی، رفتاری و انگیزشی نیز بیشتر است. نتایج پژوهش حاضر با پژوهش Zamanian (2016)، Kyungsik, Svitlaan & Countney (2016)، Akbari, Quansah, Fiadzawoo & Kuunaangmen (2016) همکاران (۲۰۱۶)، Alshuaibi (2015)، Pauer (2012)، Junco (2011)، Harper & Heiberger (2008) همسو می‌باشد [۱۹-۲۵]. در تبیین می‌توان گفت استفاده از تکنولوژی به‌ویژه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی به توسعه جوامع یادگیری کوچک کمک می‌کند، به‌گونه‌ای که همه فراگیران به‌طور فعال در آن شرکت می‌کنند و این امر داربست مناسبی برای کمک به فراگیران در راستای توسعه مهارت‌های موردنیاز و درک فرایندهای درگیر در مشارکت فراهم می‌کند [۲۸]. Chen و همکاران (۲۰۱۰) به این نتیجه رسیدند رابطه معنی‌داری بین شبکه اجتماعی مجازی و درگیری تحصیلی دانشجویان وجود دارد [۴۲].

نتیجه‌گیری

به‌طور کلی نتایج پژوهش حاضر نشان داد بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با اشتیاق تحصیلی و درگیری تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. هر چه دانشجویان ساعات بیشتری از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده می‌کنند میزان اشتیاق و درگیری تحصیلی‌شان نیز بیشتر است. به‌عنوان مثال می‌توان به پژوهش‌هایی که در این زمینه صورت گرفته است اشاره کرد. نتیجه پژوهش Alshuaibi (2015) نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی مجازی توانایی استفاده در یک محیط یادگیری را دارند زیرا باعث ارتقای درگیری تحصیلی دانشجویان در کلاس و سپس موفقیت و عملکرد تحصیلی آن‌ها می‌شود [۲۵]. Harper & Heiberger

نرم‌افزاری (مانند سیستم‌عامل) است. استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان یکی از ابزارهای نوین فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات در سال‌های اخیر با استقبال چشمگیری مواجه شده است [۳۶]. ویژگی‌های نوآورانه تعاملی و مشارکتی ابزارها و خدمات وب ۲، به‌ویژه سایت‌های شبکه‌های اجتماعی توجه بسیاری از محققان در رشته‌های مختلف را برای مطالعه این پدیده و کاربردهای آن در زمینه‌های مختلف جلب کرده است.

به عقیده Steinger و همکاران (۲۰۱۱) سرویس‌های وب دو به یکی از گسترده‌ترین موضوعات موردبحث در زمینه علوم و فناوری اطلاعات تبدیل شده است. در مقایسه با سایر ابزارهای رسانه اجتماعی و وب ۲، سایت‌های شبکه‌های اجتماعی سریع‌ترین و محبوب‌ترین فناوری‌ها هستند [۳۷]. در آموزش، دانشجویان به‌طور فزاینده‌ای از سایت‌های شبکه‌های اجتماعی برای ایجاد و حفظ روابط و ارتباطات اجتماعی و حمایت از شیوه‌های یادگیری غیررسمی و فعالیت‌های یادگیری استفاده می‌کنند [۳۸]. به‌طور خلاصه، ابزارهای وب ۲ در واقع چیزی فراتر از یک مجموعه ابزار و امکانات است. ایده‌های قدرتمندی در وراء این ابزارها و امکانات وجود دارند که پتانسیل فراوانی برای آموزش و پژوهش می‌باشند؛ ازجمله: محتوا و متون عمومی برای کاربران، مفهوم شبکه‌ای مشارکت گسترده، و رمز کم برای دسترسی آسان. در نتیجه، دانشجویان با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در تعامل با یادگیری قرار گرفته و مدیریت یادگیری خود را برعهده می‌گیرند.

نتایج فرضیه اصلی پژوهش نشان داد بین اشتیاق و درگیری تحصیلی با متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۱ و در سطح آلفای ۰/۰۱ رابطه مثبت و معنی‌داری دارند. ($P >$) یعنی هر چه دانشجویان ساعات بیشتری از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده می‌کنند میزان اشتیاق و درگیری تحصیلی‌شان نیز بیشتر است. نتایج با پژوهش Zamanian (2016)، Quansah, Kyungsik, Svitlaan & Countney (2016)، Akbari, Fiadzawoo & Kuunaangmen (2016) همکاران (۲۰۱۶)، Junco (2012)، Pauer, Alshuaibi (2015)، Junco (2011)، Harper Heiberger (2008) & Harper Heiberger (2008) همسو می‌باشد [۱۹-۲۵]. در تبیین می‌توان گفت اهمیت تعامل در یادگیری در نظریه‌های جدید یادگیری مورد تأکید قرار گرفته است. برای مثال، سازنده‌گرایان بیان کردند که ماهیت دیجیتال و شبکه‌ای زندگی‌های روزانه ما، نیاز به یادگیری دارد که در تعامل با منابع متفاوت دانش و مشارکت در جوامع، منافع مشترک، شبکه‌های اجتماعی و تکالیف گروهی اتفاق بیفتد. این نظریه یادگیری بر اهمیت نقش تکنولوژی در فرایند یادگیری و ارتباط افراد با تکنولوژی و ارتباط با دیگر افراد تأکید دارد. کومبر بیان می‌کند یادگیرندگانی که از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند، مدت‌زمان طولانی‌تری بر کارها تمرکز دارند و تکالیفی را که قبلاً خسته‌کننده می‌دانستند، جالب‌تر می‌یابند و برای شرکت و سهمی شدن در بحث و گفتگو مشتاق‌تر بوده و سؤالات بیشتری می‌پرسند. رایانه و محیط آموزش الکترونیکی این مزیت را دارد که یادگیری را مهیج‌تر کند و در نتیجه، به فرد انگیزه می‌دهد و افراد را در تکالیف یادگیری درگیر می‌کند [۳۹]. نتایج پژوهش نشان داد بین متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و مؤلفه اشتیاق شناختی، عاطفی و رفتاری به ترتیب با ضریب همبستگی ۰/۲۸ و ۰/۳۰ و ۰/۱۵ در سطح آلفای

تدریس در آموزش عالی است [۴۲، ۴۶]. نظریه درگیر شدن دانشجویان به وسیله الکساندر آستین در سال ۱۹۸۴ پیشنهاد شده است و اخیراً به عنوان درگیری تحصیلی دانشجویان نامگذاری شده است [۲۱، ۴۷]. نظریه آستین در مورد درگیری دانشجویان محبوب‌ترین نظریه برای توصیف مفهوم درگیری دانشجویان است [۲۰، ۴۸، ۴۹] و اخیراً به آن‌هایی که هدفشان افزایش یادگیری و تدریس در آموزش عالی است توجه می‌کند [۴۲، ۴۶]. علاوه بر این پیشنهاد شده است که درگیری به فعالیت‌ها و عوامل گسترده از جمله تعامل با استادان، درگیری در فعالیت‌های برنامه درسی و تعامل با همسالان اشاره دارد [۴۸، ۴۹]. نظریه درگیری دانشجویان می‌تواند به عنوان لنز نظری برای درگیری دانشجویان در زمینه شبکه اجتماعی مجازی مورداستفاده قرار گیرد تا تجربه و انگیزه، اشتیاق دانشجویان را برای سرمایه‌گذاری و تلاش بیشتر در جهت درگیری تحصیلی مؤثر در فناوری‌های شبکه اجتماعی بررسی کند. به کارگیری شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌تواند فرصتی برای بهبود فرایند تدریس و یادگیری باشد همان‌طور که در مطالعه Metshali و همکاران (۲۰۱۲) از گفتگوی آنلاین به عنوان یک استراتژی در آموزش استفاده شد و دانشجویان می‌توانستند با یکدیگر گفتگو کنند نتیجه تحقیق گویای تفاوت یادگیری آن‌ها با دیگرانی بود که این امکان برایشان وجود نداشت [۵۰].

به نظر می‌رسد آموزش و فرهنگ‌سازی و نظارت کارشناسانه و مستمر بر فضای جوامع مجازی و برنامه‌ریزی برای آینده می‌تواند دو پیشنهاد اساسی برای سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران حوزه مجازی و نظام آموزشی باشد تا از جهتی بتوان راه‌های درگیری دانشجویان، یادگیری، انگیزه و اشتیاق آن‌ها در امور تحصیلی و علمی و در نهایت موفقیت تحصیلی را در درون شبکه‌های مجازی تسهیل کرد و از جهتی دیگر با نظارت مستمر و دائمی و با تقویت جنبه‌های مثبت ای حضور، امکان سوءاستفاده‌های احتمالی در این زمینه از گروه‌های نابه‌هنجار گرفته شود. لذا توصیه می‌شود برای شناخت و استفاده بهتر دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی مجازی تصمیم‌هایی اتخاذ شود تا دانشجویان از استفاده صرف به قصد سرگرمی و تفریح رهایی یابند و با کارکردهای دیگر آن، نظیر قابلیت‌های تجاری و آموزشی آشنایی یابند.

سپاسگزاری

در پایان لازم است که از دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی که پژوهشگر را در اجرای پژوهش همکاری و مساعدت نمودند، تشکر و قدردانی به عمل آید.

تضاد منافع

بین نویسندگان مقاله هیچ‌گونه تعارضی در منافع وجود ندارد.

منابع مالی

هیچ حمایت مالی‌ای در تمامی مراحل پژوهش صورت نگرفته است و تمامی هزینه‌ها بر عهده نویسندگان مقاله بود.

نابیدیه اخلاقی

ملاحظات اخلاقی شامل جلب رضایت، دادن اطمینان به آزمودنی‌ها مبنی بر محرمانه بودن پاسخ‌هایشان و دادن اختیار برای خروج از پژوهش در هر مرحله از پژوهش، رعایت شد.

(2008) نیز نشان داده‌اند رابطه مثبتی بین استفاده از سایت‌های شبکه اجتماعی مجازی و درگیری تحصیلی دانشجویان وجود دارد. جذابیت اپلیکیشن‌ها در شبکه‌های اجتماعی مجازی یکی از عوامل اصلی افزایش اشتیاق و درگیری تحصیلی است. اگر یادگیرندگان در اپلیکیشن‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی که دربرگیرنده تجربیات مفید آموزشی است، درگیر شوند، مشتاق‌تر می‌شوند و زمان بیشتری روی تکلیف صرف می‌کنند.

فناوری اطلاعات و ارتباطات و در راستای آن شبکه‌های اجتماعی مجازی در طی زمانی کوتاه، توانسته است به یکی از اجزای اساسی تشکیل‌دهنده جوامع مدرن تبدیل شود به‌گونه‌ای که در بسیاری از کشورها به‌موازات خواندن، نوشتن و حساب کردن، درک فناوری اطلاعات و ارتباطات و تسلط بر مهارت‌ها و مفاهیم پایه فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌عنوان بخشی از هسته مرکزی آموزش عالی این جوامع موردتوجه قرار گرفته است. در حوزه تعلیم و تربیت، فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات مجموعه وسایل و ترکیبات به‌کارگیری کامپیوتر و برقراری ارتباط است که به اشکال مختلف اساتید، دانشجویان، فرایند یادگیری و گسترده بالایی از فعالیت‌های آموزشی را موردحمایت قرار می‌دهند. تغییراتی که شبکه‌های اجتماعی مجازی به وجود می‌آورند نسبت به تغییر و تحولات صنعتی بنیادی‌تر هستند به همین سبب سازمان‌ها مخصوصاً سازمان‌های تعلیم و تربیت برای حفظ و بقا خود و برای اینکه درصحنه رقابت حضور داشته باشند مجبور هستند که از جدیدترین دستاوردهای فناوری استفاده کنند تا به بالاترین سطح بهبود توانایی‌های خود دست پیدا کنند. آمارها حاکی از آن است که شبکه‌های اجتماعی کاربران زیادی را به خود جذب کرده‌اند و کاربران این شبکه‌ها را جزئی از زندگی خود کرده‌اند، از همین رو اساتید برای برقراری ارتباط و به مشارکت کشاندن فراگیران و نیز افزایش اشتیاق و درگیری در امر تحصیل از این شبکه‌ها استفاده می‌کنند. شبکه‌های اجتماعی مجازی حتی شیوه برقراری ارتباط شاگرد و استاد و روش تدریس در سطوح مختلف تحصیلی را هم متحول کرده است، به شکلی که دانشجویان دامنه فرآیند یادگیری خود را به خارج از محدوده‌های کلاس گسترش داده‌اند و از شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان یک عامل کلیدی در فرایند خلق دانش و به اشتراک‌گذاری محتوا استفاده می‌کنند [۴۳]. از ویژگی‌های اصلی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در آموزش و یادگیری، پررنگ بودن یادگیری مشارکتی و تعاملی، ارتباط فردی و تعامل کلاسی است و به‌راحتی امکان مباحثه با همکلاسی، امکان درک و پذیرش نظر سایرین و شکل‌گیری دانش بر اساس توافقات اجتماعی را مرتفع کرده است.

در مقایسه با ابزارها و سیستم‌های یادگیری الکترونیکی مانند آلام اس، ویژگی‌های ابزارهای سایت‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی برای حمایت از محیط یادگیری فراگیر- محور بسیار انعطاف‌پذیر هستند [۴۴، ۴۵]. Alhazmi & Rahman (2013) معتقد بودند که سایت‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی از اشکال مختلف یادگیری دانشجویان از جمله یادگیری سازنده، یادگیری اجتماعی، یادگیری زندگی واقعی، یادگیری مشارکتی، یادگیری تعاملی و یادگیری غیر رسمی حمایت می‌کنند. اگرچه هدف اصلی سایت‌های شبکه اجتماعی مجازی زمانی که برای اولین بار معرفی شد اهداف اجتماعی بود. درگیری دانشجویان یکی از مهم‌ترین مسائل در افزایش یادگیری و

References

1. Akbiyik C. Effects of Social Networks on Social Life of Undergraduate Students. *Middle East Afric J Educ Res*. 2013;2(6):166-93.
2. Eslami M, editor [The study of social networks and their effects on different dimensions of life]. The first national conference on cyberspace and new social damage;; 2012; Tehran: Ministry of Cooperatives, Labor and Social Welfare.
3. Fathi S, Vosooghi M, Salmani B. Investigating the relationship between the use of virtual social networks and youth life style(case of Khalkal youth). *J Soci Youth Stud*. 2014;4(13):69-88.
4. Kavooosi E, Kazemi H. [Investigating the effects of social networks on the (consolidation) of social capital]. *Pub Relat*. 2013;86:22-33.
5. Ghasemzadeh M. [The role of social networks in regional and international developments]: Our Policy Portal, Public Diplomacy and Media; 2011.
6. Azarbakhsh AM. [A theoretical approach to the effects of social networks on national production and employment among young people]. *J Young Media Stud*. 2012;6:95-116.
7. Afzalnia MR. [Designing and familiarizing with centers and materials and learning resources]. Tehran: Samt; 2008.
8. Movahedi M, Esmailifar MS, Gholamipour N. [The effect of blended learning-based social networks on second year high school students' self-efficacy in math]. *Teach Learn Tech*. 2015;1(3):7-22.
9. Greene BA, Miller RB, Crowson HM, Duke BL, Akey KL. Predicting high school students' cognitive engagement and achievement: Contributions of classroom perceptions and motivation. *Contemporary Educ Psychol*. 2004;29(4):462-82. doi: 10.1016/j.cedpsych.2004.01.006
10. Seif AA. [Educational psychology]. Tehran: Samt; 2017.
11. Kuh GD, Cruce TM, Shoup R, Kinzie J, Gonyea RM. Unmasking the effects of student engagement on first-year college grades and persistence. *J High Educ*. 2008;79(5):540-63. doi: 10.1080/00221546.2008.11772116
12. Astin AW. Student involvement: A developmental theory for higher education. *J College Stud Person*. 1984;25(4):297-308.
13. Fredricks JA, Blumenfeld PC, Paris AH. School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Rev Educ Res*. 2004;74(1):59-109. doi: 10.3102/00346543074001059
14. Saber S, Sharifi HP. [Predicting dimensions of academic engagement by identity styles in first grade girl students of Tehran state high school]. *Res Curricul Plan*. 2013;10(11):72-85.
15. Schlechty PC. [Creating create schools: Six critical systems at the heart of educational innovation]. Sanfrancisco: Jhonwiley and Sons; 2005.
16. Abedini Y, Hejazi E, Sajadi H, Ghazi Tabatabaee M. [The role of the educational conflict mediator in the relation between avoidance-performance goals and academic achievement in girl students' knowledge in the field of humanities]. *Educ Psychol Res*. 2008;4(1):41-58.
17. Alhazmi AK, Rahman AA, editors. A Framework for Student engagement in Social Networking sites. Pacific Asia Conference on Information Systems; 2014: Association for Information Systems.
18. Finn JD. Withdrawing from school. *Rev Educ Res*. 1989;59(2):117-42. doi: 10.3102/00346543032002117
19. Zamanian M. [The role of using social networks in a cademic performance through mediation of informal learning and academic engagement among university students in Birjand]. Birjand: Birjand University; 2016.
20. Junco R, Heiberger G, Loken E. The effect of Twitter on college student engagement and grades. *J Comput Assist Learn*. 2011;27(2):119-32. doi: 10.1111/j.1365-2729.2010.00387.x
21. Heiberger G, Harper R. Have you Facebooked Astin lately? Using technology to increase student involvement. *New Direct Stud Service*. 2008;2008(124):19-35. doi: 10.1002/ss.293
22. Han K, Volkova S, Corley CD, editors. Understanding roles of social media in academic engagement and satisfaction for graduate students. Proceedings of the 2016 CHI Conference Extended Abstracts on Human Factors in Computing Systems; 2016: ACM.
23. Akbari E, Naderi A, Simons R, Pilot A. Student engagement and foreign language learning through online social networks. *Asia Pacific J Second Foreign Language Educ*. 2016;1(1):4. doi: 10.1186/s40862-016-0006-7
24. Dwamena QJY, Kwabla FJ, Kanyir KC. Students' engagement in social media and its mainstay for teaching and learning. The case of the wa nursing training college. *Am J Educ Res*. 2016;4(13):961-9.
25. Alshuaibi MS. [Use of social media, student engagement and academic performance of business students at university Utara Malaysia]. Malaysia: Lancaster University of Utra Malaysia; 2015.
26. Ganji B, Tavakoli S, Baniyasi Shahr-e Babak F, Asadi S. Surveying the relationship between internet addiction and Academic Engagement of students. *Educ Strategy Med Sci*. 2016;9(2):150-5.
27. Rafiee Vardanjani L, Parvin N, Mahmoodi Shan G. The effects of an individual, multistep intervention on adherence to treatment in hemodialysis patients. *Disabil Rehabil*. 2015:1-5. doi: 10.3109/09638288.2015.1061601 pmid: 26122544
28. Curcher M, editor The LMS versus Social Media: A Case Study Examining the use of Learning Technologies by Brazilian Teachers on a Finnish Teacher Education Program. E-Learn: World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education; 2015: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).
29. Kabilan MK, Ismail HN, Yaakub R, Yusof NM, Idros SNS, Umar IN, et al. Malaysian Education Index (MEI): An Online Indexing and Repository System. *Int J Educ Develop Using Inform Communicat Tech*. 2010;6(2):119-23.
30. Crook C, Fisher T, Graber R, Harrison C, Lewin C, Cummings J, et al. Implementing Web 2.0 in secondary schools: Impacts, barriers and issues 2008. Available from: <http://decra.ioe.ac.uk/148>.
31. Muñoz C, Towner T, editors. Opening Facebook: How to use Facebook in the college classroom. Society for information technology & teacher education international conference; 2009: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).
32. Ractham P, Firpo D, editors. Using social networking technology to enhance learning in higher education: A case study using Facebook. 2011 44th Hawaii International Conference on System Sciences; 2011; Hawaii IEEE.
33. Milošević I, Živković D, Arsić S, Manasijević D. Facebook as virtual classroom-Social networking in learning and teaching among Serbian students. *Telematic Inform*. 2015;32(4):576-85.
34. Işık F. Comparison of the use of social network in education between North and South Cyprus. *Proced Soci Behav Sci*. 2013;103:210-9. doi: 10.1016/j.sbspro.2013.10.328
35. Zerang RA. [The relationship between learning styles and academic engagement with students' academic performance in Ferdowsi University of Mashhad]: Mashhad University; 2012.
36. Boon S, Sinclair C. A world I don't inhabit: Disquiet and identity in Second Life and Facebook. *Educ Media Int*. 2009;46(2):99-110. doi: 10.1080/09523980902933565
37. Steininger DM, Huntgeburth J, Veit DJ. A systemizing research framework for Web 2.0. *ECIS*. 2011;12(255):18-24.
38. Eden D, Tom DB, Peter G, Martha V. The ECAR national study of undergraduate students and information technology. *Educ Cause Center Appl Res*. 2011;8(2):295-312.
39. Babae M. [Introduction to e-learning]. Tehran: Chapar; 2011.
40. Kandemir M. Predictors of academic procrastination: coping with stress, internet addiction and academic motivation. *World Appl Sci J*. 2014;32(5):930-8.
41. Rouhani F, Tari S. [Evaluation of internet addiction and its relationship with academic motivation and social development of

- high school students in Mazandaran]. ICTEDU. 2011;2(2):20-34.
42. Chen HL, Lattuca LR, Hamilton ER. Conceptualizing engagement: Contributions of faculty to student engagement in engineering. *J Engin Educ*. 2008;97(3):339-53.
43. Khazaei A, Khazaei S, Zamanian I, editors. Social networks and education. Proceedings of the national Conference on virtual Social network a platform for education and learning; 2015; Tehran: Allameh Tabatabai university.
44. Alhazmi A, Stojanovski E, McEvoy M, Garg ML. Macronutrient intakes and development of type 2 diabetes: a systematic review and meta-analysis of cohort studies. *J Am Coll Nutr*. 2012;31(4):243-58. [pmid: 23378452](#)
45. Alhazmi AK, Rahamn AA. Social networking sites in higher education: Potential advantages for student learning. *Int J Res Educ Method*. 2013;4(2):493-9.
46. Trowler V. Student engagement literature review. The Higher Education Academy. UK: Lancaster University; 2010.
47. Junco R. The relationship between frequency of Facebook use, participation in Facebook activities, and student engagement. *Comput Educ*. 2012;58(1):162-71. [doi: 10.1016/j.compedu.2011.08.004](#)
48. Kuh GD. What student affairs professionals need to know about student engagement. *J College Stud Develop*. 2009;50(6):683-706. [doi: 10.1353/csdl.0.0099](#)
49. Pascarella ET, Terenzini PT. How college affects students: A third decade of research (Vol. 2). San Francisco: Jossey-Bass; 2005.
50. Javadinia SA, Erfanian M, Abedini M, Bijari B. The effects of social networks on academic achievement of students, a study in Birjand University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ*. 2012;12(8):598-606.

